

ресоціалізація. При чому така експертиза повинна включати в себе найбільш значущі для прийняття судом рішення характеристики особи неповнолітнього, й встановлені у розумні для судового процесу строки.

Список використаних джерел

1. Schaffstein F., Beulke W. Jugendstrafrecht: eine systematische Darstellung. 11. Auflage. - Stuttgart, Berlin; Köln: Verlag W. Kohlhammer, 1993.
2. Meier B.-D., Rössner D., Schöch H. Jugendstrafrecht. - München: Verlag C.H. Beck, 2003.
3. Пергатая А.А. Уголовная ответственность несовершеннолетних по законодательству Федеративной Республики Германии: дис.... канд. юрид. наук. - Красноярск, 1999.
4. Мельникова Э.Б. Правосудие по делам несовершеннолетних: история и современность. - М.: Наука, 1990.

Семененко В.В., ад'юнкт кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ ГРАБІЖ

Ситуація, яка склалась в Україні, а саме міждержавні конфлікти, економічна криза, політична боротьба за владу та багато інших проблем супроводжуються зростанням корисливо-насильницької злочинності. Це в свою чергу знизило рівень життя населення і посприяло збільшенню кількості грабежів. Вони загрожують фундаментальним суспільним відносинам та соціальним цінностям людини, які підривають віру людини в свою захищеність з боку держави та в свою чергу і правоохоронним органам.

Реалії сьогодення засвідчують, що практика виявилась не готовою протидіяти даному різновиду корисливих злочинів, які набули не лише значного поширення, але й нової якості. Найбільш незвичайною обставиною, стало використання

слали більш зухвалими, відкритими, а також спостерігається збільшення рівня групової злочинності.

У зв'язку з цим виникає необхідність детального та цілеспрямованого вивчення грабежів та основних характеристик особи грабіжника.

Особа злочинця, як структурний елемент кримінологічної характеристики має важливе значення для запобігання грабежам в Україні. Вивчення особи злочинця являє собою комплексну проблему, яка вимагає різнобічного розгляду, так як складність і багатогранність особи обумовлює неможливість її повного і всебічного дослідження в рамках однієї науки або навіть галузей наук.

За результатами досліджених кримінальних справ вікові характеристики осіб, які вчинили грабежі свідчать, що найбільш чисельну групу становлять особи віком від 18 до 29 років. У цьому віці чітко проявляється антисуспільна установка особистості яка сформувала негативні риси характеру. До вказаного періоду у більшості досліджуваних осіб в житті і свідомості відбулися певні зміни, які сприяють втраті соціальних зв'язків та формуванню негативних зрушень в психіці. Процентне співвідношення вікових категорій досліджуваних осіб характеризується наступним чином: від 14 до 17 років - 18%; від 18 до 29 років - 70%; від 30 до 49 років - 11%; від 50 і старше - 2%. Не може не турбувати той факт, що за останні роки намітилася тенденція до «омолодження» контингенту осіб, які вчиняють дані злочини. Слід зазначити, що саме в цьому віці формуються злочинні схильності, звички, а також неправомірні риси характеру, які в подальшому призводять до ведення паразитичного способу життя і вчинення злочинів.

Певні особливості має і стать осіб, які вчиняють грабежі, а саме вони вчиняються особами чоловічої статі, які застосовують насильство для заволодіння майном потерпілих і володіють певними якостями, які у момент нападу і вилучення: силою, спритністю, умінням поводитися зі зброєю, та ін. Дослідження засвідчило, що особи чоловічої статі становлять 91%. Участь жінок склала 9% і виразилася в тому, що вони є не виконавцями, а виступають пособниками, наводчиками,

підбурювачами та ін. Для жінок, крім того, не характерно застосування насильства по відношенню до потерпілих.

Дослідження освітнього рівня грабіжників засвідчило, що основна маса правопорушників має досить високий освітній рівень: з середньою освітою - 36%; з повною загальною - 43%; мали середню професійну освіту - 17%; вища - 3%. Таке становище пов'язане з тим, що чим старша вікова група, тим вище її освітній рівень. Але більш високий освітній рівень носить формальний характер, так як особи, які вчиняють грабежі, маючи середню освіту, в зв'язку з деградацією особистості за своїм розвитком мало чим відрізняються від осіб, які мають більш низьку освіту. Досліджувані особи мають досить низький культурний рівень, який визначається примітивними інтересами і мисленням, відсутністю духовних потреб. Їх інтереси зводяться до задоволення своїх природних потреб, а також для отримання примітивних задовольень (пияцтво, наркоманія). Низький культурний рівень багато в чому визначив злочинну поведінку даної категорії осіб.

Особи, які вчиняють грабежі, характеризуються також розпадом або відсутністю сімейних зв'язків. Більшість осіб, які вчинили даний злочин, були неодружені або розлучені - 81% і лише 19% мали сім'ю, але проживали від них окремо, так як сім'я обтяжувала їх. Антисуспільна спрямованість є однією з причин втрати цими особами сімейних взаємовідносин.

Дослідження свідчать, що особи, які вчиняють грабежі, за родом занять розподілилися наступним чином: представники інтелігенції - 2%; службовці - 3%; робітники - 15%; учні та студенти - 10%; безробітні - 70%. Згідно з наведеними даними, значна частина осіб, які вчинили досліджувані злочини, на момент вчинення суспільно небезпечного діяння або ніде не працювали, або залучались на некваліфікованих, низькооплачуваних роботах. Непрацюючі особи жили на утриманні родичів, а більшість вели паразитичний спосіб життя. Серед працюючих злочинців більшу частину становили тимчасові робітники, легко і часто змінювали місця роботи, які не мали спеціальності. За родом занять серед неповнолітніх злочинців більшу частину склали учні профучилища і шкіл, які мали низьку успішність і негативну поведінку.

Як показали дослідження, серед осіб аналізованої групи високий відсоток рецидивістів, в тому числі раніше засуджених за аналогічні злочини. Так, в 80% випадків дані особи були засуджені за різні злочини, з них 50% засуджувалися два і більше разів за хуліганство та інші корисливо-насильницькі злочини. Всі ці дані свідчать про високу стійкість антигромадської поведінки винних, про їх спрямованості на вчинення аналогічних злочинів.

Розглянуті основні соціально-демографічні характеристики осіб аналізованої групи злочинців тісно пов'язані з їх морально-психологічними якостями. Вивчення цих якостей необхідно не тільки і не стільки для виявлення цілей і мотивів вчинення суспільно небезпечного діяння, скільки для розробки заходів запобігання злочинів у цілому. Це допомагає визначити коло кримінологічно важливих зв'язків злочинця, обрати ефективну методику перевиховання. Грабіжники використовують ті чи інші сприятливі обставини для здійснення злочинних дій, або змінюють, пристосовують їх відповідно до свого злочинного наміру. Нарешті, індивідуальні морально-психологічні особливості визначають поведінку злочинця під час проведення індивідуальних заходів запобігання. Кримінологічне вивчення особи передбачає виявлення не всіх психологічних особливостей, а лише тих з них, які є найважливішими. У їх числі можна виділити: знання, вміння і навички як злочинні, так і пов'язані з життєвим досвідом, а також деякі негативні риси характеру (егоїзм, агресивність, зухвалість, користолюбство, жорстокість і ін.).

Значний інтерес в аналізі психологічних властивостей досліджуваної групи злочинців представляють навички та вміння, набуті у зв'язку зі злочинною діяльністю і призначені для реалізації злочинного задуму шляхом спеціального тренування або неодноразового вчинення однорідних злочинних дій.

До особливостей особи злочинців відноситься вміння правильно вибрати жертву, вилучити майно, здатність непомітно для оточуючих здійснювати спостереження за потерпілим. Вибір способу вчинення злочину обумовлюють і деякі риси характеру злочинця, та психічні властивості, що визначають характер людини.

Так, на наш погляд, основні кримінологічні особливості особи грабіжника, можуть сприяти правильному визначенню напрямку, кола і характеру заходів щодо встановлення особи, яка потенційно може вчинити грабіж, а також проведення профілактичних заходів.